

HET SPAANSE VOLKSLIED

DOOR SJOERD LEIKER

Hoera voor het Spaanse volk!
Zo edel is er geen tweede:
Zo trouw in zijn oorlogsmoed,
Zo waardig in de vrede.

Ver van Spanje, in de provinciestad Groningen woont de dichter Hendrik de Vries, die zeventienhonderd liederen van het Spaanse volk heeft overgezet in onze taal.¹⁾ Deze nog immer zeer markante figuur in onze letterkunde is geestelijk nauw verwant aan de onlangs gestorven dichter J. Slauerhoff. Bij Slauerhoff openbaarde zich steeds een verlangen naar het onbereikbare, naar rust en geluk. Dit accent zal men echter niet vinden in het werk van Hendrik de Vries. Zijn eigen gedicht is enkel zeggend van het schrijnend-aardse; geen zang, geen melodie, doch een zwaar gaande woordenrij, die doet denken aan de eentonige cadans van treinwielen. De poëzie van Hendrik de Vries heeft niets vrouwelijks. Zachtheid en bekoring genaken tot hem slechts in de verzen van anderen.

„Woordgeworden huiveringen“ achtte indertijd Dirk Coster zijn poëem. In deze huiveringen ervaart men de zachtheid verwrongen tot martelende verlokking en de bekoring tot verleiding.

Mij wil het dikwijls voorkomen, dat het vers van Hendrik de Vries teruggrijpt in de oervorm van een monotone bezwering. Dit is misschien een uiterste consequentie, die ook ten grondslag heeft gelegen aan het werk van den helaas te weinig opgemerkten dichter Hendrik van den Berg.

Hendrik de Vries.

Deze poëzie wordt niet onderhouden uit bespiegelingen, doch bestaat enkel uit de kracht en de magische stelling der woorden.

Doch het lijkt mij in dit kleine artikel niet de plaats te schrijven over het uitzonderlijk mannelijke in de poëzie van Hendrik de Vries.

Ik wilde enkel vanuit dit oogpunt even de vertaalde Coplas beschouwen, daar ik meen dat de persoonlijkheid van den vertaler zijn vertaling sterk kan beïnvloeden. Ook Werumeus Buning vertaalde en bundelde een klein aantal Coplas in „Voor drie stuivers anjelieren“.

Treffend is het verschil tussen beide dichters.

De vertaling van het vurige Spaanse lied is bij Buning op de eerste plaats bekoorlijk. Hendrik de Vries heeft uiteraard zijn vierregelig Copladicht statisch en strak gehouden. Ongetwijfeld is er veel Spaanse felheid verloren gegaan in ons gemoedlijker Nederlands, maar de taalvirtuoos Hendrik de Vries, die een ontzaggelijke

1) Coplas, door Hendrik de Vries. Uitg. De Spiegel — Amsterdam.

woordenschat geheugenlijk te zijner beschikking heeft, wist met zijn frappant korte zeggingen veel vuur en verve te bewaren. Toch zinkt ook zijn copla herhaaldelijk weg in het moeras van onze slappe volkstoorn. Vele avonden heb ik, in gezelschap zijnde met Hendrik de Vries, zitten luisteren naar zijn grote verzameling Spaanse grammofoonplaten. De geëxalteerde coplazangers, die begeleid worden door een snelle staccato rhythmiek van gitaren en aangevuurd door uitroepen van toehoorders, oefenen een bijkans magische invloed uit op zijn gemoedsleven. De Vries schrijft in zijn toelichting over deze zangers: Bij hun doorringende klanken openen zich de diepten van het wereldmysterie.

Als dichter wordt Hendrik de Vries meer dan enig ander door zijn gevoel geabsorbeerd. De expressie van zijn kunst is daardoor wel hevig, doch ook zeer strak. Hieraan hebben wij naar mijn mening een aantal voortreffelijk vertaalde coplas te danken.

Om u een idee te geven citeer ik enkele die voor de huidige toestand in Spanje wel zeer typerend mogen heten. Bedenk lezer, dat deze verzen werden geschreven en vertaald vóór de burgeroorlog zijn rampspoed over Spanje bracht.

Als de hele zee van inkt was
En de hemel van papier
Konden wij 't nog niet beschrijven
Zoo'n verwarde troep is 't hier.

Wel groot worden Spanje's rampen,
Ze sleuren ons leven mee,
Ze komen elkaar vervolgen
Als golven over de zee.

Hendrik de Vries heeft in zijn ondertitel, waar hij opsomt welke soorten verzen hij vertaalde, het zijn er welgeteld negentien, de strijdliederen op de eerste plaats genoemd. Het begin van de bundel vangt dan ook daarmee aan: Hoera, voor het Spaanse volk! Doch wat dunkt u van dit vers, dat m.i. niets aan duidelijkheid overlaat:

De vrouw is een verhaal
Dat veel papier beslaat,
Geschreven in een taal
Die niemand goed verstaat.

En dit is de Spaanse liefde, een vers van

een benijdbare mentaliteit, waaraan het sentimentele geheel vreemd is:

Als jij voorgoed moest heengaan
Zette ik 't balkon in 't zwart,
Met kaarsen op de hoeken
En middenin mijn hart.

De hartelijkheid en de eenvoudige wijsheid van deze Spaanse volksliederen, die dikwijls gemaakt zijn door lieden, die kunnen lezen noch schrijven, ontroeren meer dan veel „verheven geleerdheid“. Dit vers spreekt tot ieder, die het leest, omdat het zich bezig houdt met de meest elementaire gevoelens onzer ziel. Daarbij is het direct en verliest zich niet in vage symboliek en literaire beeldvondsten, die menig vers vertroebelen en onleesbaar maken.

Voor het volkslied geldt, dat het kort en zinrijk zij. Veel wijsheid bevatten deze coplas. Wijsheid evenwel, die niets met geleerdheid heeft uit te staan. Een der coplas verklaart:

Van de wijsheid geen lof gezongen,
Onze wijsheid is weinig verheven:
Wijsheid wordt ons maar opgedrongen
Door de nood van ons pover leven.

De dichter Hendrik de Vries is met deze bundel vertalingen uit zijn eigen symbolenrijk getreden. Wellicht zullen er velen zijn, die dit werk van hem het meest waarderen. Dit werk is ook niet zozeer poëziekrachtig als wel rijmkrachtig.

Rijmen is ook een schone bezigheid. Laat ik hier tenslotte nog citeren dit wijs en simpel gedicht:

Deze trekt naar Castilië's vlakten
En de ander naar Cádiz heen,
Om werk, maar niet om geluk.....
Waar dat is, weet God alleen.

Meerdere van de thans op de eerste plaats staande dichters en schrijvers hebben zich bezig gehouden met het vertalen of verwerken van Spaanse volksliederen. We noemen slechts Werumeus Buning, Helman, Slauerhoff en Hendrik de Vries. Daaraan hebben we bij Werumeus Buning het prachtige Maria Lecina te danken. Helman bemoeide zich enigszins experimenterend met deze literatuur, Slauerhoff uit de hoogte van zijn cosmopolitische zin, Hendrik de Vries deed ons met zijn Groningse degelijkheid een waar handboek toekomen van deze letterkunde.